

2022-06-16
S2022/02969 (delvis)

Socialdepartementet

Folkhälsomyndigheten
171 82 Solna

Livsmedelsverket
Box 622
751 26 Uppsala

Uppdrag om att förbättra barns och ungas livsmedelskonsumtion med särskilt fokus på socioekonomiska skillnader

Regeringens beslut

Regeringen ger Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram förslag till nationella mål med indikatorer för att ge en tydlig inriktning för arbetet med att påverka barns och ungas livsmedelskonsumtion i en mer hälsosam och hållbar riktning med särskilt fokus på grupper med sämre socioekonomiska förutsättningar. Arbetet ska komplettera pågående uppdrag om insatser för hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion (S2021/03523).

Arbetet ska utgå från Sveriges folkhälsopolitiska mål om att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna under en generation, samt dess delmål Ett samhälle som främjar ökad fysisk aktivitet och bra matvanor för alla (prop. 2017/18:249 God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik, bet. 2017/18:SoU26, rskr. 2017/18:406) samt, Sveriges miljömålssystem och mål och uppföljning av Agenda 2030. Vidare ska mål för barnrättspolitiken och ungdomspolitiken beaktas i arbetet.

Vid genomförandet av uppdraget ska samråd ske med andra berörda myndigheter. I uppdraget ingår även att föra en dialog med livsmedelsbranschen, kommuner, regioner, civilsamhället och andra aktörer.

Livsmedelsverket och Folkhälsomyndigheten ska gemensamt redovisa uppdraget senast den 31 januari 2025. En första gemensam delredovisning i form av kort lägesbeskrivning och plan för genomförandet av arbetet ska lämnas senast den 31 januari 2023 till Regeringskansliet (Socialdepartementet)

och Näringsdepartementet). Ytterligare en delredovisning ska lämnas senast den 31 januari 2024.

För uppdraget får Folkhälsomyndigheten respektive Livsmedelsverket under 2022 använda 1 000 000 kronor vardera som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2022 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 18 God vård och folkhälsa. Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2022. Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2023 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet. Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Bakgrund

Regeringen beslutade 2016 att ge Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram underlag till insatser för att främja hälsa relaterad till matvanor och fysisk aktivitet. Bakgrunden var att ohälsosamma matvanor är en av de största riskfaktorerna för ohälsa och för tidig död i Sverige. Myndigheterna angav i sin avrapportering att det är möjligt att främja hälsosamma matvanor och fysisk aktivitet på befolkningsnivå.

Forskning visar att insatser för hälsosamma matvanor och fysisk aktivitet behöver vara långsiktiga och riktas till både individ och samhälle, att offentlig sektor är viktig, samt att nationella mål, indikatorer och uppföljning är nödvändiga för att kunna följa att målen och insatserna ger önskad effekt. Det behöver vara enkelt att leva hållbart och matmiljön runt konsumenten är avgörande, inte minst för barn och ungdomar.

Samhälleliga insatser för arbetet med att förbättra barns och ungas livsmedelskonsumtion med särskilt fokus på socioekonomiska skillnader behöver prioriteras för att minska ojämlikheten i hälsa. Det finns stora skillnader mellan olika grupper i befolkningen, både vad gäller livsstil och insjuknande i de stora folksjukdomarna. Forskning visar att grupper med sämre socioekonomiska förutsättningar äter sämre och är mer drabbade av hjärt- och kärlsjukdom, typ 2-diabetes, cancer och fetma. Levnadsvanor etableras ofta tidigt i livet.

En viktig fråga är därför att skapa förutsättningar att äta hälsosamt och hållbart för barn och ungdomar med särskilt fokus på socioekonomiska skillnader.

Det finns även skillnader mellan flickor och pojkar samt mellan kvinnor och män. Förekomsten av övervikt och fetma ökar med åldern och i alla åldersgrupper finns det könsskillnader. Enligt undersökningen Skolbarns hälsosvanor femdubblades andelen 11–15-åringar som har fetma mellan läsåren 1989/90 och 2017/18.

Närmare om uppdraget

I maj 2019 gav regeringen Folkhälsomyndigheten i uppdrag att utveckla en stödstruktur för politikområdesmål, bestämningsfaktorer och indikatorer (S2019/02381). Utgångspunkten för uppdraget var det övergripande folkhälsomålet och de åtta målområdena. Folkhälsomyndigheten har återrapporterat regeringsuppdraget om att utveckla en stödstruktur för det statliga folkhälsoarbetet, som möjliggör systematiska och samordnade insatser för en god och jämlik hälsa. Den stödstruktur som myndigheten presenterade behöver kompletteras.

Därför ska myndigheterna föreslå hur mål för arbetet med att påverka barns och ungas livsmedelskonsumtion i en mer hållbar och hälsosam riktning med särskilt fokus på socioekonomiska skillnader ska utformas. Myndigheterna ska även lämna förslag på relevanta delmål. Syftet med uppdraget är att skapa en struktur för att ge en tydlig inriktning för arbetet. Myndigheterna ska även utforma indikatorer för uppföljning av målen och lämna förslag på relevanta insatsområden. Vid utformning av målen och indikatorerna ska myndigheterna särskilt beakta frågor om den offentliga måltiden och olika matmiljöer, särskilt skattefinansierade sådana t.ex. idrotts- och simhallar och bibliotek.

Genom att skapa samhällseliga förutsättningar för att påverka barns och ungas livsmedelskonsumtion i en mer hållbar och hälsosam riktning med särskilt fokus på socioekonomiska skillnader kan de sociala skillnaderna i hälsa minska. En sådan förändring kräver att många aktörer bidrar, att aktiviteter inriktas mot gemensamma mål och att arbetet fokuserar på de viktigaste bestämningsfaktorerna.

I uppdraget ska jämställdhetsaspekter och jämlikhetsaspekter beaktas genomgående. För åren 2023–2024 avser regeringen att avsätta ytterligare medel för uppdragets genomförande under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Lena Hallengren

Erika Borgny

Kopia till

Statsrådsberedningen/Internrevision
Finansdepartementet/Ba
Regeringskansliets förvaltningsavdelning/Ekol
Kammarkollegiet
Sveriges Kommuner och Regioner